

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Економічний факультет
Кафедра економічної кібернетики

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Освітня програма «Економіка», «Економічна кібернетика»

Спеціальність 051 Економіка

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 н.р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Соціальна економіка
Викладач (-і)	д.е.н., проф. Дмитришин Л.І.
Контактний телефон викладача	
E-mail викладача	lesia.dmytryshyn@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/3040
Консультації	Очні консультації: згідно розкладу консультацій
2. Анотація до курсу	
<p>Соціальна економіка формується за розвитком діалектичної єдності соціального і економічного у життєдіяльності суспільства. Трактуювання поняття «соціальна економіка» передбачає усвідомлення взаємозв'язку та підпорядкованості таких загальних понять як «соціальна система», «суспільство», «сфера життєдіяльності суспільства». Розглянемо їх більш докладно.</p> <p>Поняття «соціальна система» вживається у працях мислителів стародавніх часів в контексті загальної ідеї впорядкованості суспільного життя, тому в їх працях воно більш близьке до поняття «соціальний порядок». Науково формалізованого вигляду це поняття набуває лише в з розвитком системного підходу.</p> <p>В широкому розумінні соціальна система – це цілісна структура, основними елементами якої є люди, їх взаємодії, відносини і зв'язки, які носять стійкий характер та відтворюються на основі їх спільної діяльності; сукупність соціальних явищ і процесів, які у єдності і зв'язку між собою утворюють цілісний соціальний об'єкт.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета: формування системи знань про соціальні основи функціонування та розвитку економічних систем на основі теорій та концепцій, що вивчають економічні закони й параметри відтворення людини, сім'ї, групи, населення.</p> <p>Завдання: вивчення основ відтворення людини, сім'ї, групи, населення; з'ясування механізму дії економічних законів і механізму використання їх людьми у процесі господарської діяльності; визначення загальних рис економічної поведінки основних економічних суб'єктів та напрямів їх еволюції; їх функцій в функціонуванні й розвитку економічної системи.</p> <p>Предмет: економічні відносини відтворення людини, сім'ї, групи, населення в їх єдності з продуктивними силами, політичними, національними та іншими інститутами суспільства.</p> <p>У результаті вивчення дисципліни студент повинен знати: основи прогнозування напрямків діяльності людини, сім'ї, групи, суспільства як соціально-економічних суб'єктів, виходячи з аналізу моделі розвитку економіки України.</p> <p>вміти:</p> <p>Використовуючи знання, набуті в процесі вивчення проблем теорії і практики соціальної економіки, за допомогою додаткової літератури, статистичного та фактичного матеріалу, проаналізувати структуру та фактори соціальних складових суспільного виробництва.</p> <p>Використовуючи додаткову літературу, за допомогою набутих знань, визначати тенденції та особливості розвитку економічних систем.</p> <p>Використовуючи знання теорії та практики соціальної економіки, за допомогою додаткової літератури критично оцінювати пріоритети та особливості регулювання взаємодій економічних суб'єктів.</p> <p>Засновуючись на здобутих знаннях закономірностей розвитку соціальної економіки з'ясувати пріоритетні напрямки інтеграції економічних суб'єктів в сучасну світогосподарську систему.</p>	
4. Результати навчання (компетентності)	

Результати навчання:

РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку.

РН03. Розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у економіці та дотичних міждисциплінарних напрямках.

РН08. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження у сфері економіки та з дотичних міждисциплінарних напрямів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми

РН09. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, емпіричних досліджень і математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані.

Компетентності:

ІК - Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері економіки, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК04. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей.

СК05. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, у тому числі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

СК06. Здатність обґрунтовувати та готувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку соціально-економічних систем і процесів із застосуванням математичних методів та моделей

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу - 90 год.

Вид заняття		Загальна кількість годин			
Лекції		12			
Практичні		18			
Самостійна робота		60			
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Обов'язковий / вибірковий		
3	051 Економіка	II	Вибіркові дисципліни		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Літерату ра	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання

<p>Соціальна економіка: предмет і метод дослідження. Соціальна економіка. Характерні риси соціальної економіки. Суб'єкти соціальної економіки. Об'єкти соціальної економіки. Еволюція соціальної економіки. Предмет соціальної економіки, її категорії і закони. Методологія соціальної економіки. Функції соціальної економіки. Соціальна економіка і економічна політика. Проблеми розвитку соціальної економіки в Україні.</p>	<p>Лекція, практичне заняття</p>	<p>[1,3]</p>	<p>Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття</p>	<p>0,1</p>	<p>До наступного заняття за розкладом</p>
<p>Людина і суспільне виробництво. Суспільне виробництво. Людина як суб'єкт суспільного виробництва. Людина як об'єкт суспільного виробництва. Система потреб і благ. Закон зростання потреб. Обмеженість ресурсів. Основні соціальні та економічні проблеми. Вибір в соціальній економіці. Економічна раціональність та соціальна справедливість. Людина в системі економічних відносин. Суспільний поділ праці. Економічні і соціальні функції суспільного поділу праці. Технологічний прогрес і людина. Власність. Економічні і соціальні функції власності. Інституціональні аспекти власності. Людина в системі відносин власності. Економічні і соціальні результати суспільного виробництва.</p>	<p>Лекція, практичне заняття</p>	<p>[2,6,15]</p>	<p>Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття</p>	<p>0,1</p>	<p>До наступного заняття за розкладом</p>

Ефективність суспільного виробництва.					
<p>Основи руху соціальної економіки. Діалектика взаємодії людини і суспільного виробництва. Відтворення людини та її оточення. Технологічний прогрес і трансформація відносин власності. Соціальна орієнтація технологічного прогресу. Постіндустріальний вектор економічного розвитку та соціалізація економіки. Еволюція стилю економічного мислення та соціальна економіка. Економічне зростання. Соціальна орієнтація економічного зростання. Економічний розвиток. Соціалізація економічного розвитку.</p>	Лекція, практичне заняття	[1-3,15]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, розв'язати задачі	0,1	До наступного заняття за розкладом
<p>Економіка людини. Основні моделі людини в економіці (мета, ресурси та обмеження). Сутнісні сили людини: потреби, інтереси, мотиви, стимули, очікування, здібності, ресурси. Економічне мислення. Економічна свідомість. Основні проблеми людини. Бюджет людини. Вибір людини. Розподіл часу та доходів людини. Загальна рівновага людини. Потенціал людини. Джерела економічної і соціальної влади людини. Функції людини. Ролі людини. Особливості поведінки людини за економічними ролями: власник, робітник, підприємець, споживач, громадянин, творець.</p>	Лекція, практичне заняття	[3,5,13,15]	Опрацювати лекційний матеріал, Пройти тестування до теми	0,1	До наступного заняття за розкладом

Зв'язок економіки людини та параметрів економічної системи.					
<p>Економіка групи.</p> <p>Основні види груп, їх місце та роль в економічній системі. Сім'я. Основні моделі сім'ї. Сутнісні сили сім'ї. Соціальні та економічні функції сім'ї. Потенціал сім'ї. Відтворення сім'ї. Бюджет сім'ї. Рівновага сім'ї. Джерела економічної влади сім'ї. Розподіл часу та доходів сім'ї. Зв'язок економіки сім'ї та параметрів економічної системи. Група. Моделі груп (мета, ресурси, обмеження). Сутнісні сили групи. Соціальні та економічні функції груп. Особливості групової поведінки та свідомості. Відтворення групи. Потенціал групи. Бюджет групи. Рівновага групи. Джерела економічної влади групи. Зв'язок економіки груп та параметрів економічної системи.</p>	Лекція, практичне заняття	[4,8,11]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття	0,1	До наступного заняття за розкладом
<p>Економіка населення.</p> <p>Населення країни. Сутнісні сили населення. Структура населення країни. Соціальні та економічні функції населення. Проблеми населення. Доходи та витрати населення. Вибір населення. Відтворення населення. Фактори руху населення. Якість життя. Соціальні стандарти. Ступінь</p>	Лекція, практичне заняття	[6-7,14-15]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття	0,1	До наступного заняття за розкладом

<p>диференціації населення. Бідність. Зайнятість й безробіття. Загальна економічна рівновага населення. Людський капітал. Структура людського капіталу. Показники людського капіталу. Людський потенціал. Економічна свідомість населення. Рух економічної свідомості населення. Зв'язок економіки населення та параметрів економічної системи.</p>					
<p>Механізм координації соціальної економіки.</p> <p>Механізм координації соціальної економіки. Структура механізму координації соціальної економіки. Сутність соціально-економічних взаємодій. Еволюція соціально-економічних взаємодій. Роль соціально-економічних взаємодій у відтворенні суспільства. Соціальні взаємодії та нова економіка. Економічна свобода й демократія. Дискримінація й справедливість. Економіка соціального узгодження. Суспільний вибір. Соціальне партнерство. Громадянське суспільство.</p>	<p>Лекція, практичне заняття</p>	<p>[4,8,11]</p>	<p>Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття</p>	<p>0,1</p>	<p>До наступного заняття за розкладом</p>
<p>Соціальна політика в контексті глобалізації.</p> <p>Роль держави в соціалізації економіки. Сутність соціальної політики. Об'єкти та суб'єкти соціальної політики. Принципи</p>	<p>Лекція, практичне заняття</p>	<p>[1-3,13,15]</p>	<p>Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття</p>	<p>0,2</p>	<p>До наступного заняття за розкладом</p>

соціальної політики. Цілі і пріоритети соціальної політики. Міжнародні соціально-економічні взаємодії та міжнародні організації. Основні напрямки соціальної політики в Україні.					
Підсумкове практичне заняття	Практичне заняття		Підготуватись до контрольної роботи	0,1	Згідно розкладу
6. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	<p>100 бальна– 100 балів протягом семестру;</p> <p>“відмінно” – студент демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, наводить повний обґрунтований розв’язок прикладів та задач, аналізує причинно-наслідкові зв’язки; вільно володіє науковими термінами;</p> <p>“добре” – студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його до розв’язання конкретних прикладів та задач, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності розв’язках;</p> <p>“задовільно” – студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє правильно застосувати набуті знання до розв’язання конкретних прикладів та задач, нечітко, а інколи й невірно формулює основні твердження та причинно-наслідкові зв’язки;</p> <p>“незадовільно” – студент не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.</p>				
Вимоги до письмової роботи	Відповідно до навчального плану, студент виконує одну контрольну роботу, яка є допуском до складання іспиту. Головна її мета – перевірка самостійної роботи студентів в процесі навчання, виявлення ступеня засвоєння ними теоретичних положень курсу. При розв’язанні задач студент має детально вказувати, яким саме був хід його роздумів, якими формулами він користувався.				
Семінарські заняття	Практичне заняття проводиться з метою формування у студентів умінь і навичок з предмету, вирішення сформульованих завдань, їх перевірка та оцінювання. За метою і структурою практичні заняття є ланцюжком, який пов’язує теоретичне навчання і навчальну практику з дисципліни, а також передбачає попередній контроль знань студентів. Оцінка за практичне заняття враховується при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни.				
Умови допуску до підсумкового контролю	<ul style="list-style-type: none"> – оцінка за поточне тестування (20 балів); – оцінка за відповіді на всі основні та додаткові запитання 				

	<p>під час аудиторних занять (30 балів);</p> <ul style="list-style-type: none"> – оцінка за контрольну роботу (30 балів); – оцінка за самостійну роботу (20 балів).
7. Політика курсу	
<p>- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);</p> <ul style="list-style-type: none"> - посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; - надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації. <p>Засвоєння пропущеної теми лекції з поважної причини перевіряється під час складання підсумкового контролю. Пропуск лекції з неповажної причини відпрацьовується студентом відповідно до вимог кафедри, що встановлені на засіданні кафедри (співбесіда, реферат тощо).</p> <p>Пропущені практичні, семінарські та лабораторні заняття, незалежно від причини пропуску, студент відпрацьовує згідно з графіком консультацій. Поточні „2”, отримані студентом під час засвоєння відповідної теми на практичному, семінарському та лабораторному занятті перескладаються викладачеві, який веде заняття до складання підсумкового контролю з обов'язковою відміткою у журналі обліку роботи академічних груп.</p> <p>Очікується, що аспіранти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Кодексом честі та Положенням про запобігання та виявлення плагіату Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/.</p> <p>Перезарахування результатів неформальної освіти відбувається згідно Положення про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ПНУ https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/02/neformalna_o_svita.pdf</p>	
8. Рекомендована література	
<ol style="list-style-type: none"> 1.Кліменко О. М.Соціальна економіка : навч. посіб. / О. М. Кліменко, М.А.Мащенко. –Харків : ХНЕУ, 2013. –148 с. 2Шевченко О. О.Соціальна економіка: навч.посіб. / О. С. Шевченко. –Краматорськ : ДДМА, 2008. –59 с. 3.Удотова Л. Ф.Соціальна статистика: підручник/ Л.Ф.Удотова. –Київ: КНЕУ, 2002. –376 с. 4. Дмитришин Л.І. Моделювання просторово-структурної диференціації грошових доходів населення: монографія / Л.І. Дмитришин. – Івано-Франківськ: Видавець Віктор Дяків, 2013. – 403 с. 5. Дмитришин Л.І. Аналіз та обґрунтування показників вимірювання нерівності в розподілі доходів / І.С. Благун, Л.І. Дмитришин // Актуальні проблеми економіки. – Київ, 2013. – № 4(142). – С. 192-201. http://eco-science.net/archive2013/251-4142.html 6. Dmytryshyn L. Statistical Models For Income Distribution In The Socio-Economic Systems / I. Blagun, L. Dmytryshyn // Nauki o zarzǳdaniu. – 2013. – № 3 (16). – Р. 9-20. 8.Іванісов О. В.Демографія: конспект лекцій / Іванісов О. В. –Харків: ХНЕУ, 2009. –150 с. 9.Назарова Г.В. Демографія: навч. посіб. / Г. В. Назарова, О. В. Іванісов, О. Ф. Доровської. –Харків: ХНЕУ, 2011. –218 с. 10.Зверєва І.Д.Соціальна робота в Україні : навч. посіб. / І. Д. Зверєва, О.В. Безпалько, О. І. Янкович. –Київ: Центр навч. л-ри, 2004. –254 с. 11.Капська А.Й. Соціальна робота: технологічний аспект : нач. посіб. / А.Й.Капська, О.В.Безпалько, Р.Х.Вайнола. –Київ: ДЦССМ, 2004. –362 с 12.Семигін Т.В. Соціальна робота: навч. посіб. / Т. В. Семигін, І.М.Григ.–Київ: Києво-Могилянська академія, 2004 –178 с. 13.Васильєв В. В.Соціальна робота на підприємстві : навч. посіб. / В.В.Васильєв. –Київ: Слово, 2011. –423 с. 	

- 14.Коваленко Н.В. Соціальна робота в пенітенціарній системі України: навч. посіб. / Н. В. Коваленко. –Суми : Мрія, 2014. –247 с.
- 15.Лібанова Е.М. Пенсійна реформа в Україні : напрями реалізації : монографія / Е.М.Лібанова. –Київ: Ін-т демографії та соц. дослідж., 2010. –269 с.
- 16.Руженський М. М.Система соціального захисту населення у транзитивному суспільстві : монографія / М.М. Руженський. –Київ: ІПК ДСЗУ, 2005.–383с.
- 17.Кравченко М. В.Система соціального захисту населення як об’єкт державної політики : методологія та практика : монографія / М. В. Кравченко. –Київ:Інформ.-аналіт. агентство, 2012. –451 с.
18. Сисак (Дмитришин) Л.І. Модель оцінки вартості заходів щодо соціального захисту населення / Сисак Л.І. // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 181. Том II. — Дніпропетровськ: ДНУ.— 2003. — С. 364-372.
19. Сисак (Дмитришин) Л.І. Моделювання системи соціального захисту населення / Сисак Л.І. // Моделювання регіональної економіки. Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ Центру інформаційних технологій, 2004. – №4. – С. 17-24.
20. Дмитришин Л.І. Модель взаємозв’язку розподілу доходів і темпів економічного зростання з врахуванням соціального порівняння / Л.І. Дмитришин // Реформування та розвиток науки : сучасні виклики : зб. наук. пр. Міжнародної конференції (м. Київ, 2 лютого 2013 р.). – Київ : Центр наукових публікацій, 2013. – С. 41–44.
21. Dmytryshyn L., Romanchukevych M. Labor market in Ukraine: current situation and development prospects. *The Problems of Economy*. 2022. №2. P. 39-46. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-2-39-46>

Викладач

Дмитришин Л.І.